

Tekijänoikeudet ja Creative Commons - lisenssit tutkimusjulkaisemisessa yliopistoyhteisön näkökulmasta

Miksi tutkijan pitää ymmärtää (avoimen) julkaisemisen lähtökohdat?

- Vaatimuksia avoimelle julkaisemiselle voi tulla eri tahoilta
- Sopimustutkimuksessa ja yhteisrahoitteisessa tutkimuksessa rahoittaja voi vaatia tulosten avointa julkaisemista tai esim. nimenomaisesti CC-lisensointia
- Tyypillisesti avointa julkaisemista vaativat mm. OKM, EU, Suomen Akatemia, Business Finland
- Jos ei ole ulkopuolista rahoittajaa, tutkijan tärkeää miettiä yliopiston yleiset vaatimukset/ohjeet ja omat tarpeet
- Vastuu on tutkijalla itsellään eikä ulkopuolinen voi päättää tutkijan puolesta (jos ei siis ole esim. rahoitusehdoissa).

Tutkimuksen tekijänoikeuden lähtökohdat Tampereen yliopistossa

- Tekijänoikeus (=oikeus päättää teoksen käytöstä, mm. julkaisu, lisensointi) kohdistuu teokseen
- Tekijänoikeuslaki 404/1961
- Mikä on teos tutkimuksessa?
- Tekijänoikeus syntyy/kuuluu tekijälle (voi olla useita)
- Tekijä voi hallinnoida tekijänoikeutta sopimuksilla/myöntää käyttöoikeuksia (lisanssejä)

Yleinen taso: Tampereen yliopiston strategia ja linjaukset

- Tampereen yliopiston tutkimusstrategiassa: Korkeakouluyhteisö sitoutuu vastuullisen ja avoimen tieteen edistämiseen.

”Toteutamme kunnianhimoista avoimuuden politiikkaa, joka kattaa julkaisemisen, tutkimusaineistot ja avoimet lähdekoodit.”

→ Tutkimusaineistojen ja tutkimustulosten saattaminen mahdollisimman avoimesti ja helposti löydettäviksi ja käytettäviksi lisää korkeakouluyhteisön hyvää mainetta

Yleinen taso: Tampereen yliopiston strategia ja linjaukset

- Avoin tiede ja tutkimus –linjauksen mukaan:

Korkeakouluyhteisö edistää digitaalisten tutkimusaineistojen eli tutkimusdatan, tieteellisten julkaisujen ja tutkimusmenetelmien avointa saatavuutta sekä avoimen lähdekoodin, avoimien standardien ja avoimien rajapintojen hyödyntämistä tutkimustoiminnassa.

Korkeakouluyhteisö hyödyntää avointa julkaisutoimintaa tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintansa vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Tampereen yliopistossa ja Tampereen ammattikorkeakoulussa tuotettu tutkimusdata, tieteelliset julkaisut ja opinnäytetyöt sekä käytetyt tutkimusmenetelmät ovat lähtökohtaisesti yhteiskäyttöisiä ja avoimia.

Yleinen taso: Tampereen yliopiston strategia ja linjaukset

- Avoin tiede ja tutkimus –linjauksen mukaan:

Huolellisesti koottu, järjestetty, kuvailtu ja uudelleen- ja jatkokäyttöön avattu tutkimusdata luetaan tutkijalle tieteelliseksi ansioksi.

Tutkimusdatan avaamisessa ja avoimessa julkaisemisessa hyödynnetään jatkokäytön sallivia koneluettavia lisenssejä.

Osana tutkimusprosessin valmistelua tutkija laatii julkaisusuunnitelman, jossa hän määrittelee, miten avaa julkaisunsa. Julkaisusuunnitelma ottaa huomioon rahoittajan vaatimukset sekä avoimesta julkaisemisesta mahdollisesti aiheutuvat kulut.

Tapauskohtainen taso: sopimukset, rahoitusehdot jne.

- Suomen Akatemia edellyttää lähtökohtaisesti [Creative Commons Attribution \(CC BY\) 4.0 lisenssin](#) käyttöä, mutta sen käytöstä voi poiketa seuraavin poikkeuksin:
 - käyttämällä [CC BY-SA 4.0](#) lisenssiä
 - käyttämällä [CC0](#) lisenssiä
 - käyttämällä [CC BY-ND](#) lisenssiä.
- BF rahoitusehdot: Rahoittaja edellyttää projektin työstä ja tuloksista aikaansaatavien julkaisujen ja datan saattamista avoimesti saataville noudattaen lähtökohtaisesti rahoituksen saajan sisäistä ohjeistusta avoimesta julkaisemisesta. Avoin julkaisutapa on otettava huomioon projektin tutkimussuunnitelmaan sisältyvässä julkaisusuunnitelmassa.

Tapauskohmainen taso: sopimukset, rahoitusehdot jne.

- OKM erityisavustus esim. koulutuksen kehittämishankkeet:

” Hankkeessa toteutettavat oppi- ja muut materiaalit on saatettava avoimesti kaikkien hyödynnettäväksi esimerkiksi hyödyntäen avointa lisensointia. Hankkeessa mahdollisesti toteutettavat oppimateriaalit on saatettava avoimella lisenssillä oppimisen ja opetuksen hyödynnettäväksi kehitteillä oleva kansallisen avoimet oppimateriaalit - palvelun kautta.

Palvelussa oppimateriaalit tulee lisensoida valitulla CC-lisenssillä.”

Julkaisun kohde

- TAU/TUNI monialainen yhteisö, julkaistavat tulokset hyvin moninaisia (ei pelkkiä artikkeleja, tekstejä), aloilla voi olla omia vakiintuneita käytäntöjä
- Tekijöitä voi olla useampia (kaikilta lupa/valtuutus/suostumus)
- Mitä tekijä haluaa tehdä julkaisulla/aineistolla sen jälkeen, kun se on julkaistu?

Julkaisun kohde

- Avoin oppimateriaali? (tutkimustulokset voivat olla myös oppimateriaaleja, jotka tulee julkaista avoimesti, esim. OKM)
- Saatetaanko avoimeksi vain tulokset/artikkeli/väitöskirja vai myös ”välituotoksia” (raportteja ja tutkimusdataa)

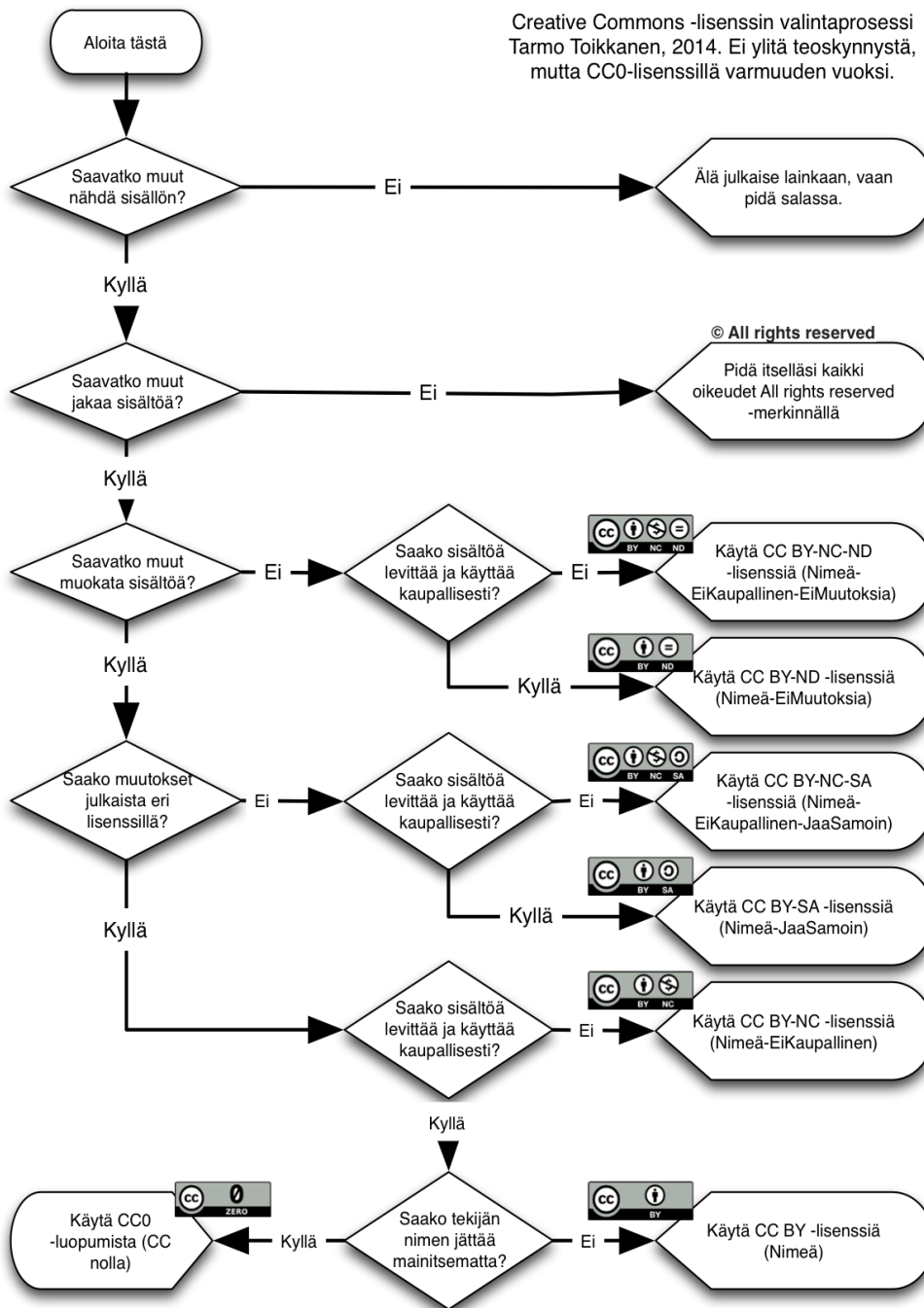
Huomioi ajoissa!

- Julkaisemisen suunnittelu olennaista jo alkuvaiheessa (aineistohallintasuunnitelma, julkaisusuunnitelma, vaaditaan joskus jo tutkimussuunnitelman yhteydessä)
- Tarkista rahoituspäätös!
- CC-lisensointi itsessään helppoa ja lähtökohtaisesti maksutonta
- Käytännön lissenssin valinta edellyttää perehtymistä substanssiin, valmiita vastauksia vaikea antaa etukäteen

Mistä apua?

https://libguides.tuni.fi/tutkimusaineistojen-hallinta/creative_commons

<https://creativecommons.fi/valitse/>



Sopimustutkimus, oikeuksien siirto

- Kun tutkimusrahoitus tulee yliopistolle/yliopisto tekee sopimuksen tutkimuksen tekemisestä jonkun kanssa, pitää sopia yksittäisen tutkijan (tekijän) oikeuksien siirrosta yliopistolle ja edelleen sopimuskumppanille
- TAU:n oikeuksiensiiirtosopimus

TAU oikeuksienssiirtosopimus

”Tämä sopimus koskee työntekijän palvelussuhteensa aikana sopimustutkimuksessa aikaansaamien tulosten siirtämistä yliopistolle. Sopimustutkimuksella tarkoitetaan yliopiston ulkopuolisella rahoituksella tehtyä tutkimustyötä tai muuta ulkopuolisen kanssa tehtävää yhteistyötä, josta yliopistolle aiheutuu oikeuksien siirtovelvoitteita.

Tällä sopimuksella työntekijä siirtää yliopistolle tämän sopimuksen mukaisesti sopimustutkimuksessa aikaansaamiensa tulosten oikeuksia.

Siirron laajuus määrittyy kutakin sopimustutkimusta koskevien sopimusehtojen mukaisesti. Työntekijän sopimustutkimuksessa aikaansaamat patentoitavissa olevat keksinnöt ovat kuitenkin yliopiston otto-oikeuden piirissä korkeakoulukeksintölain (369/2006) mukaisesti ja tämä sopimus ei rajoita yliopiston oikeutta toimia edellä mainitun lain mukaisesti. Tätä sopimusta ei sovelleta sopimustutkimuksen ulkopuolella syntyneisiin tuloksiin eikä sellaiseen sopimustutkimukseen, josta ei synny yliopistolle siirtovelvoitetta tai salassapitovastuita.”

TAU oikeuksiensiihtosopimus

”Työntekijä hyväksyy sopimustutkimuksen oikeuksien siirron ehdot osallistuessaan sopimustutkimuksen mukaiseen toimintaan tai hyödyntäessään sopimustutkimukseen liittyviä tausta-aineistoja tai resursseja. Työntekijän tulee olla tietoinen ennen tutkimushankkeeseen osallistumista, että se kuuluu tämän sopimuksen piiriin. Työntekijälle varataan pyydettäessä ennen sopimustutkimukseen osallistumista mahdollisuus tutustua edellä mainittuihin yliopiston kolmansiin nähden oleviin velvoitteisiin immateriaalioikeuksien siirtoon liittyvistä ehdoista siltä osin kuin ne koskevat häntä. Tuloksen ja tausta-aineiston laajuus ja sisältö määritellään sopimustutkimusta koskevassa sopimuksessa.

Jos työntekijä ei suostu hyväksymään ko. sopimustutkimuksen ehtoja, niin silloin hän ei voi osallistua kyseessä olevan sopimustutkimuksen toteutukseen eikä hyödyntää siihen liittyviä tausta- ja tulosaineistoja. Yliopisto neuvoo tarvittaessa näiden sopimusten vaikutuksista.”



**KIITOS
MIELENKIINNOSTA!**

miisa.karjalainen@tuni.fi